

Королук Т.О., к.е.н., доц.
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЕКТІВ

Основою модернізації національної економіки виступає розвиток інфраструктури, що вимагає багатомільйонних капіталовкладень. Враховуючи сучасний стан об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури, необхідність будівництва та реконструкції закладів освіти, охорони здоров'я, доріг, об'єктів житлово-комунального господарства, в умовах обмеженості коштів державного та місцевих бюджетів, звуження інвестиційної діяльності публічно-приватне партнерство виступає актуальним інструментом фінансування національних та регіональних інфраструктурних проектів. Це форма співробітництва між публічним та приватним секторами шляхом об'єднання матеріальних та нематеріальних активів задля підвищення якості надання публічних послуг. Реалізація регіональних інфраструктурних проектів сприяє створенню нових робочих місць (що досить актуально для депресивних регіонів), зростанню зайнятості населення, розвитку людського капіталу та врешті мультиплікативному зростанню валового регіонального продукту.

Як засвідчує зарубіжний досвід, найбільш привабливими для інвестора є проекти у сфері транспорту та інфраструктури, менш – у сфері національної безпеки, охорони навколишнього середовища, культури. В розрізі секторної структури європейського ринку публічно-приватного партнерства за вартістю проектів у 2015 р. найбільша частка припадала на транспорт, охорону здоров'я, освіту, послуги загальнодержавного характеру [1].

Регіональні інфраструктурні проекти є значущими для місцевих громад, проте малопривабливими для потенційного інвестора, що пов'язано із високими ризиками та низьким рівнем дохідності. Процеси глобалізації розширюють коло потенційних учасників багатосторонніх публічно-приватних відносин, охоплюючи як внутрішніх інвесторів, так і зовнішніх. У даному контексті варто відзначити міжнародні фінансові організації, такі як ЄБРР, ЄІБ, МБРР, що беруть участь у співфінансуванні інфраструктурних проектів в Україні.

Так, на сьогодні Міністерство інфраструктури України тісно співпрацює із міжнародними організаціями щодо залучення коштів для фінансування розвитку автомобільного та міського, залізничного та водного транспорту. В рамках першого пілотного проекту «Міський громадський транспорт в Україні», над яким наразі працює Міністерство, відібрано спільно з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) проекти по 10 містах України, обсяг фінансування яких складає близько 160 млн. євро [2]. Для порівняння, середня вартість угоди в європейських країнах у першому півріччі 2016 р. складала 194 млн євро [3].

Підписання угоди між Мінінфраструктури та ЄІБ, що відбулося наприкінці 2016 р., передбачає підтримку органів місцевого самоврядування та комунальних транспортних підприємств у залученні пільгових кредитів на оновлення парку громадського транспорту, будівництва та реконструкції наявних трамвайних і тролейбусних ліній, тягових підстанцій тощо. Реалізація зазначеного проекту дасть змогу підвищити якість сервісних послуг різних видів громадського транспорту, забезпечити комфорт та безпеку громадянам, мінімізувати викиди шкідливих речовин в атмосферу, покращити екологічний стан міст, а отже, сприяти сталому розвитку регіонів.

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

Існують різні моделі публічно-приватного партнерства, від вибору якої залежить ефективність реалізації проекту. У рамках здійснення публічно-приватного партнерства в Україні можуть укладатися концесійні угоди, угоди на управління майном, спільну діяльність та інші. Часто у співпраці державні та приватні партнери використовують одночасно декілька моделей, що залежить від урядової політики, специфіки проекту, виду економічної діяльності (сектору), в якому він реалізується, можливостей та досвіду приватного партнера, джерел фінансових ресурсів. Проте найчастіше використовується концесійна форма публічно-приватного партнерства у реалізації інфраструктурних проектів. При відборі концесіонера беруться до уваги наявність у нього досвіду реалізації подібних проектів, фінансова спроможність (власні та залучені кошти), термін, протягом якого концесіонер зобов'язується завершити проект, величина плати за експлуатаційну готовність об'єкта.

Не зважаючи на певні кроки з боку центральних та місцевих органів влади щодо стимулювання розвитку публічно-приватного партнерства в Україні, дана форма співпраці держави та бізнесу в реалізації інфраструктурних проектів знаходиться на початковій стадії свого розвитку та вимагає, насамперед, законодавчих ініціатив щодо створення чіткого, зрозумілого та прозорого правового поля функціонування.

В Європі публічно-приватне партнерство як інструмент фінансування соціально значущих проектів давно довів свою ефективність. У 2015 р. лідером за кількістю угод публічно-приватного партнерства стали Великобританія, Туреччина, Франція та Німеччина (див. рис. 1). Натомість за вартістю угод найвищі позиції займали Туреччина (9174 млн євро), Великобританія (2409 млн євро) та Франція (1172 млн євро) [1].

Основними джерелами фінансування проектів публічно-приватного партнерства в світі є позикові кошти (фінансові ресурси банків та небанківських фінансових установ), акціонерний капітал (приватні кошти), гранти, субсидії та кредити МВФ [4]. До відносно нових інструментів фінансування угод публічно-приватного партнерства відносяться інструменти сек'юритизації, проектне фінансування. Водночас структура фінансових джерел залежить від сфери реалізації проектів публічно-приватного партнерства, якщо проекти є прибутковими з погляду приватного партнера, то зростає частка акціонерного капіталу.

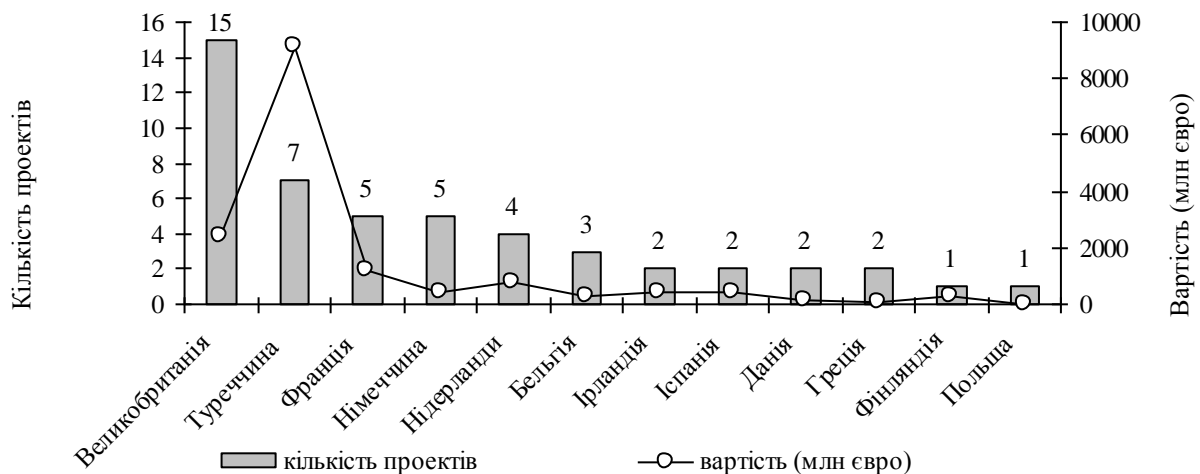

Рис.1. Показники розвитку європейського ринку публічно-приватного партнерства в розрізі країн у 2015 році

Державно-приватному партнерству як формі співпраці характерні потенційні ризики, пов'язані з ефективністю використання державних фінансових ресурсів, політичними, соціальними та економічними труднощами реалізації проекту, якістю роботи приватних партнерів, виконанням зобов'язань тощо. А тому важливо в угодах прописувати чіткі та детальні вимоги щодо звітності приватного партнера, відповідальності, визначити усі можливі непередбачувані обставини в процесі розробки та реалізації проекту.

Зважаючи на суттєві переваги від публічно-приватної форми взаємодії у реалізації регіональних інфраструктурних проектів, варто створити необхідні умови для повноцінного її розвитку в Україні з урахування кращих практик європейських країн. Для цього центральним та місцевим органам влади необхідно:

– запровадити реальні важелі впливу на розвиток публічно-приватного партнерства та забезпечити справедливість у перерозподілі ризиків і доходів між учасниками відносин;

– забезпечити з боку центральних органів влади реальне втілення принципів фіскальної децентралізації, що надасть більше повноважень та фінансових можливостей регіонам щодо реалізації регіональних програм;

– удосконалити механізм управління публічно-приватним партнерством шляхом удосконалення процедури конкурсного відбору приватних партнерів, забезпечення прозорості інвестування, об'єктивної оцінки ефективності проекту та конкретизації переваг участі для приватного партнера, чіткого визначення прав сторін, меж відповідальності та наслідків порушення вимог договору;

– удосконалити механізм фінансування таких проектів шляхом забезпечення адресності бюджетних видатків, залучення до участі банків та небанківських фінансових посередників (шляхом надання гарантій, податкових пільг);

– зменшити кількість бюрократичних процедур, що дасть змогу зменшити витрати коштів та часу.

Водночас варто взяти до уваги, що міжнародні фінансові організації не завжди готові взяти зобов'язання щодо фінансування навіть потенційно привабливих суспільно значущих регіональних проектів в Україні, що пов'язано із економічною та політичною нестабільністю, незацікавленістю надавати доступ до техніко-технологічних інновацій та розвивати українську науку.

Список літературних джерел

1. European PPP Market in 2015: 49 deals / European Investment Bank [Electronic resource]. – Available at: <http://www.eib.org/epec/> (Accessed 30 November 2016)
2. Інфраструктурні проекти Міністерства інфраструктури України / Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mtu.gov.ua/timeline/Infrastrukturni-proekti.html>
3. Review of the European PPP Market: First half of 2016 [Electronic resource]. – Available at: http://www.eib.org/epec/resources/publications/epec_market_update_2016_h1_en (Accessed 30 November 2016)
4. Коваленко В.В. Методологічні основи фінансування проектів публічно-приватного партнерства / В.В. Коваленко, Д.С. Гайдукович // Ефективна економіка. – 2014. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2706>